

PO NEUSPELJIH POGAJANJIH ZA RAZOROŽITEV**Sovjetska Rusija je prehitela Združene države****Amerikanci so zgubili občutek varnosti - Politične posledice važnega ruskega izuma**

Zastopniki Amerike, Sovjetske zveze, Velike Britanije, Francije in Kanade so se v imenu Organizacije združenih narodov pogajali približno pol leta v Londonu, da bi našli za vse sprejemljiv sporazum, po katerem naj bi svet naredil vsaj prvi, čeprav skromni in poskusni korak k splošnemu razoroževanju.

Pogajanja so se po 157 sejah končala na žalost brez uspeha. Diplomati so šli narazen, ne da bi se mogli zediniti niti o tem, kdaj in kje se bodo spet sestali.

Zadeva razoroževanja je bila spet izročena glavni skupščini Združenih narodov, ki se v kratkem zbere v New Yorku. Nahajamo se torej tam, kjer smo bili pred šestimi meseci.

Ljudstvo po vseh deželah v svetu, ki je stavilo tako velike upe v razorožitvena pogajanja v Londonu, je globoko razočarano. Razjeda ga moreča skrb, kam bo čedalje huje tekmovalstvo v atomskem oboroževanju privedlo človeštvo, ki ga prešinja pravecati strah pred posledicami nevarnih in pogubnih poskusov z vodikovimi bombami.

ZAKAJ SO SE POGAJANJA RAZBILA?

Kako je mogoče, da se velesile niso sporazumele niti v tem, da prekinejo poskusna razstreljevanja, čeprav to burno zahteva javnost v vseh deželah na svetu?

V načelu so bile seveda vse države za to, da se poskusi začasno ustavijo. Zapadnjaki so pa obenem zahtevali dve stvari: ustanovi naj se posebno mednarodno nadzorstvo, ki bo jamčilo, da se države resnično drže sporazuma. V času, med katerim bodo poskusi ukinjeni, naj bo nadalje prepovedano izdelovanje novega atomskega orožja. Tudi to določilo mora seveda biti podvrženo nadzorstvu: posebni strokovnjaki naj imajo pravico, da vsak čas obiščejo katerosibodi državo ter pogledajo v njene tovarne, ali tu kljub pogodbi skrivaj ne izdelujejo atomskih in vodikovih bomb.

To je pomenilo, da bi inozemci dobili svoboden dostop do vseh tovarn orožja ter s tem vpogled v doslej skrbno čuvane vojaške tajnosti posameznih držav. Temu načrtu se je posebno odločno uprla Sovjetska Rusija, kateri je že sama misel, da bi tujei vtikali nos v njene vojaške skrivnosti, naravnost nezno.

Zato je sovjetski zastopnik Zorin v Londonu predlagal, naj se atomski poskusi ukinejo brez vsakih pogojev: vsaka država podpisnica, naj se zanese na besedo druge. Ravno tako se Zorin ni hotel spuščati v razgovore, naj bi se ustavilo nadaljnje izdelovanje atomskega orožja.

To je glavni vzrok, da so se pogajanja v Londonu razbila.

S svojimi spretno sestavljenimi predlogi so seveda ravno tako zapadnjaki kot Rusi zasledovali in branili v prvi vrsti svoje koristi.

VSAKDO SE JE HOTEL OKORISTITI

Ameriška zahteva, naj se ustavi vsako nadaljnje atomsko oboroževanje, je na prvi pogled zelo pametna. Zapadnjaki so vedeli, da bo naletela na splošno razumevanje v svetu, ker so ljudje do grla siti že govorjenja o atomskih in vodikovih bombah. Najraje bi videli, da niso bile nikoli izumljene!

Toda kakšne bi bile dejanske posledice, če bi bil v Londonu sprejet predlog zapadnjakov? Vsaka država bi ohranila v svojih skladiščih bombe, ki jih že ima, novih bi si ne mogla in ne smela več preskrbeti. Velika Britanija, ki jih je začela izdelovati šele pred kratkim časom, bi ostala domala brez tega orožja. Francija in Nemčija bi bili sploh brez njega.

Neprimerno na boljšem bi seve bila Rusija, ki je na tem področju edina resna tekmovalka z Ameriko. Toda Sovjetska zveza kljub temu nima danes niti od daleč toliko bomb

v svojih zalogah kot Združene države. Izredno veliko število atomskih in vodikovih bomb navdaja Amerikance s ponosom ter jim vliva zavest popolne atomske premoči nad vsemi ostalimi državami na svetu.

Če bi bili v Londonu sprejeli predlog, da je vsako novo izdelovanje bomb prepovedano, bi si Amerika ohranila s privoljenjem Rusije stalno atomsko premoč nad Sovjetsko zvezo in ostalimi velesilami.

Na to pa Rusi v nobenem primeru niso hoteli pristati. Razbili so pogajanja, da bi pridobili čas, v katerem bi lahko po številu bomb postali enaki Amerikancem.

Značilno za mednarodni politični položaj pa je, da se v srcu tudi Angleži vesele, da so se razorožitvena pogajanja v Londonu za sedaj izjalovila. Velika Britanija je namreč ravno na tem, da iz temelja obnavlja svojo vojsko ter jo opremlja skoro izključno z atomskim orožjem. Če bi se bilo zasedanje v Londonu zaključilo z uspehom, bi bila prisiljena svoj načrt opustiti ali pa opremiti svojo armado le z orožjem Amerikancev. Taka popolna odvisnost od Amerike pa Angležem ni posebno všeč, ker hočejo biti tudi na atomskem področju samostojni.

Izstrelek Nikite Hruščeva

Največje presenečenje zasedanja v Londonu pa je, da je Rusija nekaj dni pred njegovim zaključkom iznenadila svet z novico, da se je sovjetskim učenjakom posrečilo izumiti prekooceanski ali medcelinski izstrelek, s katerim ji je mogoče poslati vodikove bombe v katerikoli kraj zemlje, zadeti torej tudi sleherno mesto ali industrijsko središče Amerike. Uradno sporočilo pravi, da je prvi poskus popolnoma uspel. Izstrelek leti z brzino 25 tisoč kilometrov na uro ter se pri merjenju na svoj cilj lahko zmoti kvečjemu za 20 kilometrov.

Če vzamemo, da bi Rusija lahko naperila tak izstrelek na veleno mesto New York, je spričo neznanske rušilne moči vodikove bombe taka pomota naravnost brezpomembna. Sovjetska zveza bi kljub temu mogla razdejati New York ali upepeliti druga ameriška mesta.

Vest, ki je bila objavljena iz Moskve, je naredila tako globok vtis na mednarodno javnost, da ji mnogi spočetka enostavno niso hoteli verjeti. Posebno zastran tega ne, ker gre za velevažen izum, ki naj bi se bil posrečil samo Rusiji, a nikakor še ne napredni in mogočni Ameriki.

Toda po nekaj dneh se je izkazalo, da je bila novica iz Moskve resnična, in svet je moral priznati, da gre dejansko za veliko,

skoro revolucionarno iznajdbo ruskih znanstvenikov.

EISENHOWER MIRI AMERIKANCE

Izum je domala revolucionaren zavoljo tega, ker postavlja na glavo strateske načrte vrhovnega vojaškega poveljništva Združenih držav. Premoč Amerike je bila doslej v tem, da je imela velikansko število letal na reakcijski pogon, s katerimi se je mogla v najhitrejšem času pojaviti nad katerokoli deželo ter spustiti nanjo grozotne vodikove bombe. Toliko takih letal ni imela nobena druga država na svetu.

Po najnovejšem ruskem izumu bo ameriško zračno brodogeje zgubilo s časom svojo sedanjo veljavo in važnost. Zadostovalo bo, da Rusi pritisnejo tako rekoč na gumb, pa se bo izstrelek sprožil ter z blazno brzino nesel vodikovo bombo čez morje v Ameriko. Vojsna se bo vodila brez letal. Generali bodo sedeli doma ter iz velike daljave uničevali sovražnika.

Nevarnosti, s katerimi nova iznajdba grozi Ameriki, so torej silno neprijetne in zato ni čudno, da je javnost v Združenih državah na vso moč vznemirjena.

Da bi pomiril svoje rojake, je Eisenhower pred nekaj dnevi izjavil, da novi izum ne predstavlja še neposredne nevarnosti, zakaj

NOVICE Z VSEGA SVETA

»RASNO SOVRAŠTVO

JE — ZLOČIN

V Združenih državah so po obstoječih ustavnih zakonih črnci popolnoma enako-pravni belcem. To je povsem naravno, saj so eni in drugi udje iste države, eni in drugi plačujejo davke, eni in drugi morajo v slučaju potrebe prelivati kri za domovino. Kjer so enake dolžnosti, naj bodo tudi enake pravice.

V duhu teh ustavnih določil je vrhovno ameriško sodišče izdalo l. 1954 razsodbo, da smejo črnki dijaki obiskovati iste srednje in višje šole kot belci.

Zgodilo pa se je, da so se nekatere zvezne države odločbi najvišjega sodišča uprle in še danes ne puščajo črncev v iste šole z belci. Pretekli teden se je primerilo celo to, da je guverner v državi Arkansas kar s pomočjo policije preprečil črncem v glavnem mestu Little Rocku, da se vpišejo v skupno šolo.

Guverner Faubus se sicer izgovarja, da je razporedil policijo pred poslopjem, da bi ščitil črnske dijake pred nasiljem belcev, v resnici pa je črncem hotel s tem onemogočiti obisk šole.

Osservatore Romano protestira

Tega mišljenja je tudi predsednik Eisenhower, ki je nemudoma poslal guvernerju brzogovorni poziv, naj vzame v zaščito črnske dijake. »Naredil bom vse, kar je v moji moči,« je zagrozil, »da zagotovim ameriški ustavi veljavo in spoštovanje.«

Proti neenakopravnosti črncev v Ameriki je protestiralo tudi vatikansko glasilo Osservatore Romano ter objavilo v petek o tem izredno oster članek. Sovraštvo do drugih ras in narodov označuje list za — zločin. Znani zagovorniki rasne diskriminacije ali neenakopravnosti bi morali zgubiti ravno tako kot vojni zločinci svoje javne službe.

Kar je napisal Osservatore Romano, je pravilno in pošteno, toda gorje, če bi se uveljavilo v naših krajih. Koliko sovražnikov našega naroda bi prišlo ob javno službo. Glave bi trumoma padale posebno v vrstah Italijanske krščanske demokracije.

RUSI NA JADRANU

Obisk sovjetskih bojnih ladij v albanskih vodah je zbudil na zapadu precejšnje vznemirjenje. Obisk sam na sebi seve ni važen, pač pa dejstvo, da si je Rusija začela zidati na obalah Albanije svoje pomorske postojanke.

Tako je baje spremenila otok Saseno, ležeč pred lukco Valono, v pravo trdnjavo. V zadnjih mesecih si je izgradila v Druču in drugih krajih več pristajališč za letala in nova oporišča za svoje podmornice.

Kako neprijetna je dejavnost Moskve v Jadranskem morju, se vidi že iz izjave poveljnika 6. ameriškega brodograditeljskega admirala Browna, da »grožnje, ki jo predstavljajo ruske podmornice, ne gre podcenjevati.«

Če bi se Kremlju še posrečilo vključiti Jugoslavijo spet v svoje območje, bi sovjetska mornarica stala kar ob vratih Trsta. Od tod velikanski pomen Jugoslavije v mednarodni politiki.

GRONCHI V PERZIJU

Predsednik republike se nahaja v Teheranu, prestolnici Irana kot gost perzijskega šaha in njegove žene Soraye. Priredili so mu razkošne sprejeme, ga bogato obdarovali ter mu podelili naslov častnega doktorja na odotni univerzi.

Program svojih obiskov je pa moral iznenada spremeniti, ker je obolel. Vnele so se mu dlesne in prišla ga je mrzlica, da je moral v posteljo. Ko je osebni zobni zdravnik šaha izvršil majhno operacijo, je bilo Gronchiju kmalu bolje.

ZAHTEVAMO POJASNILA!

V zadnjem času kroži po Trstu glas, da so začela oblastva pritiskati na optante, ki imajo svoje otroke na slovenski šoli, naj jih prepisejo na italijansko. Baje jim grožijo, da jim bo v nasprotnem primeru odbita opcija.

Nobenega dvoma ni, da bi bilo tako ravnanje nezakonito, ne glede na to, da je ta grožnja prazna in ji lahko nasede le preprost človek, ki vprašanja opcij ne pozna.

Pozivamo oblastva, naj nam pojasnijo, če govorice odgovarjajo resnici.

GOMULKA V BEOGRADU

Voditelj nove Poljske Vladislav Gomulka je v spremstvu svojih najožjih sodelavcev dopel v Beograd, kjer je bil sprejet s takim navdušenjem kot še noben tuji gost.

Na letališču so ga pričakovali Tito, vsi člani vlade in vsi udje osrednjega odbora stranke. Tito je Gomulko objel in poljubil kot starega prijatelja, čeprav sta se prvič v življenju srečala.

Naš obisk, je izjavil Gomulka, ni »običajna diplomatska ceremonija, temveč izraz globokih čustev prijateljstva, ki vežejo obe deželi.«

Na dan prihoda poljskega odposlanstva so bili v Beogradu vsi uradi zaprti, tako da so Gomulko lahko pozdravile nepregledne množice prebivalstva.

Maršal Tito je na svečanem obedu v Belem dvoru med drugim poudaril, da so poljske meje na Odri in Nisi pravične in dokončne. Zaradi te izjave bodo sicer Nemci hudi, toda Tito je hotel Poljsko javno podpreti, da bi tako zmanjšal njeno odvisnost od Sovjetske zveze, ki danes kot edina velesila brani poljsko zahtevo po obmejni črti na Odri in Nisi.

TUJE OROŽJE NA SREDOZEMLJU

Zadnji politični preokret, ki je v Siriji spraval na oblast levičarsko usmerjene generale, je vzdignil v Ameriki precej prahu. Ker je Sirija prejela obnem iz Rusije pomoč v orožju, je prevzel Eisenhowerja in njegove sodelavce strah, da je tudi ta država prešla v komunistični tabor.

Zato je ameriška vlada sklenila, da nemudoma odpošlje pred sirske obale svojo mornarico in začne zalagati s pomočjo letal vse sosede Sirije s sodobnim orožjem. Ti sosede so Libanon, Turčija, Jordanija in Irak.

Predsednik Sirije Kuwatly izjavlja, da njegova dežela nikogar ne ogroža: Naši odnosi s Sovjetsko zvezo, je rekel, so prijateljski, a z njo nismo podpisali nobenih tajnih dogovorov. »Mi nismo komunisti. Smo nacionalisti in našega arabskega nacionalizma ne bomo nadomestili z nobenim drugim načelom.«

Toda Kuwatlyjeva odločna zatrdila niso, kot se zdi, prav nič zalegla, zakaj Amerika je ravno te dni pošiljanje orožja še pospešila.

Nehru je izjavil, da je tako ravnanje veljalo škodljivo, ker samo večja napetost med mohamedanskimi deželami na Srednjem vzhodu ter ogroža mir.

NASVET KARDINALU VIŠINSKEMU

V nekem rimskem časopisu beremo, da je Kongregacija za izredne cerkvene zadeve svetovala kardinalu Višinskemu, ko je bil zadnjič v Vatikanu, naslednjo politiko. Poljski katoličani naj podpirajo Gomulko, zato naj se pa ta, ko se bo sestal s Titom in Mao Ce Tungom, zavzame pri obeh državnikih, da bi dovolila katoliški Cerkvi večjo versko svobodo.

VINOGRADNIKI PROTESTIRAJO

V Apuliji, pokrajini južne Italije, so se uprli vinogradniki zavoljo prenizkih odkupnih cen grozdja. Ko so zvedeli, da jim nameravajo plačati za kg grozdja 26 lir, s katerimi bi ne mogli kriti niti lastnih stroškov, so začeli demonstrirati; napadli so s kamenjem orožnike ter v svoji razkačenosti sežgali 6 javnih poslopij.

V uličnih nemirih so izgubile tri osebe življenje, a zelo mnogo jih je pa bilo ranjenih.

FRANCIJA IN MAROKO

Nedavna kolonija Maroko, ki je danes neodvisna država, je zaprosila Francijo za 20 milijard frankov posojila. V Parizu so na to pristali, toda zahtevali kot poroštvo, naj maroška vlada zajamči nedotakljivost francoskega premoženja v deželi.

Francozi imajo namreč v Maroku številna podjetja in so lastniki 1 milijona hektarov zemlje, to je polovice vse obdelovalne površine. Celotno imetje francoskih doseljencev cenijo na več (ko 800 milijard frankov.

Vlada Maroka je francoski pogoj odbila ter se raje posojilo odrekla. Maročani zahtevajo namreč, naj zemlja pripada tistim, ki jo obdelujejo, to je razdeli med domačine. Politika maroške vlade dokazuje, da tudi francoska podjetja niso varna pred bodočim podružabljenjem ali razlastitvijo.

NAVODILO SV. STOLICE

V petek je izšel iz Vatikana za vse katoliške duhovnike na Madžarskem poziv, naj opuste sleherno politično delovanje v državi. Duhovniki, ki zavzemajo katerokoli mesto v političnem življenju, naj ga v teku enega meseca — odložijo.

GOBAVOST NA JAPONSKEM

Ta strašna bolezen, ob kateri človeki pri živem telesu razpada, ni še zginila na Japonskem. Tamkajšnje ministrstvo za zdravje sporoča, da zbolijo za gobavostjo letno okoli 300 oseb, medtem ko jih je pred 7 leti še 600. Vseh gobavcev je na Japonskem približno 15 tisoč.

NOVICE

HUDA PREROKBA

Ognjenik Vezuv pri Neaplju že več let miruje in samo vleče dim iz svoje pipe. Zadnji večji izbruh je bil l. 1944, ko je ognjena lava zalila cvetoče gaje in nekaj vasi ob podnožju. Sedaj znanstveniki prerokujejo, da bo l. 1961 spet začel bruhati ter širiti okoli sebe smrt. Podobno bo bajke kot l. 79, ko je ognjena reka pokrila in upepelila rimska mesta Pompeje, Herculanium in Stabije.

SREČA V ŽEPU

V mestu Pratu se je Hilarij Bogano preživljal s tem, da je pobiral stare obleke ter jih kot cunje prodajal tovarnam. Ko je pregledoval star jopič, je našel v žepu 850 dolarjev, to je nad pol milijona lir. Zdaj bo še raje pobiral odpadke.

LJUBITELJI GLASBE

Američani so narod, ki precej ljubi glasbo. Najbolj razširjeno glasbilo je klavir. Dobro ali slabo brenka po njem kar 19 milijonov Amerikancev. Drugo priljubljeno glasbilo je kitara, na zadnjem mestu je šele harmonika.

GLAVA KOT MAVRICA

Ameriški frizerji si brez prestanka izmišljajo kaj novega za ženske lase. Ravno kar napovedujejo, da bodo prihodnje leto moderne ženske nosile večbarvno pričesko: en del las bo plav, drugi črn ali pa bo prva polovica vijoličasta, druga rjava.

Marsikatera bo sedva na svojo frizuro silno ponosna ter se ne bo niti zavedala, kako je podobna pustni šemi.

KJE GA NAJVEČ LUCKAJO

Številke nam govore, da ga ljudje največ posrkajo v Združenih državah. Tekneta jim

zlasti pivo in whisky. Za Ameriko pride takoj Francija, kjer so bolj udarjeni na vino in žganje. Najmanj uživajo alkohola v Indiji, zelo malo tudi v Italiji. Mi Slovenci se tudi v tem razlikujemo od naših sosedov, zakaj pri nas je »zlata kapljica« v mnogo večjih časteh.

RAZUMEN PES

Na vlakcu Rennes-Pariz so potniki nedavno čudno gledali psa, ki je skočil v prvi razred, tam mirno obsedel in na neki postaji izstopil, da gre — domov. Gospodar ga je bil posodil prijatelju, stanujočemu 31 km daleč. Ko je psu postalo dolgočasno, se je vrnil na dom kar z vlakom, kakor je bil vajen potovati z gospodarjem na obiske.

MAČKE PADALKE

V Kuantanu na Malajskem so se silno razmnožile miši, ki delajo velikansko škodo na poljih. Oblastva so sklenila poslati na ogrščena področja veliko število mačk. Na mišjo zalego jih bodo spuščali po padalih iz zrakoplovov.

INDIJANCI V AMERIKI

Prvotni prebivalci Združenih držav, Indijanci, so v zadnjih stoletjih tako nazadovale, da jih je danes še približno 350 tisoč. Da bi povsem ne izumrli, jih drže v posebno varovanih krajih, tako imenovanih rezervah. Indijanci govore 55 različnih jezikov.

PRETIRAN ZASLUŽEK

Najbolje plačana filmska igralka je danes nemška zvezdnica Marija Schell, mnogo bolje kot Monroe in Sofija Loren. Podpisala je pogodbo, da bo igrala vlogo Grušenke v filmu Bratje Karamazovi ter prejela za to v enem letu 650 milijonov lir, to je nekaj več ko 54 milijonov na mesec.

Taki zaslužki so socialno krivični!

KAKO PREPREČITI TATVINE

Policija iz Melbourn v Avstraliji je dala tiskati knjižico z naslovom: Kako učinkovito preprečiš tatvine? Prvi uspeh novih navetov in navodil policije je bil, da je iz tiskarne zginilo čez noč vseh 10 tisoč naročenih izvodov.

POTREBEN OPOMIN

Prihodnji mesec se zopet odpro šolska vrata. Zato je tudi letos potrebno, da povzdignemo glas in starše ter družine opozorimo na njih sveto dolžnost, naj otroke vpišejo v šole z materinskim učnim jezikom!

Opomin bi bil nepotreben, če bi se vsi starši svoje dolžnosti v polni meri zavedali. Žal pa se dogaja, da nekateri še vedno vpišujejo otroke v tuje šole. Ta pojav, ki je bil prej bolj omejen na mesta, je ponekod okužil tudi tkmečke kraje, tako da se v nekaterih naših vaseh odvarjajo italijanske šole, v katere zahajajo tudi slovenski otroci.

Marsikdo se sprašuje, kje je vzrok, da se na nekaterih ljudskih šolah praznijo razredi.

To se dogaja predvsem zaradi vidnega in

nevidnega pritiska, ki ga določeni (krogi) izvajajo na naše starše, da bi v njih zamorili čut narodne pripadnosti. Kdor je duševno in umsko šibak, iz strahu ali zgrešenega računa žal čestokrat kloni pred našimi sovražniki. Ta slabic se prav gotovo ne zaveda, da ga zaradi narodnega odpadništva zaničujejo celo pošteni Italijani. Poleg tega starši ne pošiljajo otrok v slovenske srednje šole, ker se boje, da bo dijaki po končanih študijah ostal brez službe. Ta strah je popolnoma neosnovan, kajti statistika dokazuje, da je sorazmerno mnogo več brezposelnih fantov in deklet iz italijanske kot iz slovenske šole. Če pa kak dijak po dovršeni šoli ne pride takoj do dela, ni s tem rečeno, da mora otrok ostati neizšolan, posebno danes, ko je treba imeti za vsako boljšo obrt vsaj nižjo srednjo šolo.

Najdejo se pa tudi starši, ki so trdno prepričani, da na naših srednjih šolah profesor ne sme dajati slabih ocen njihovim sinovom. Če se pripeti, da dobi sin popravni izpit, začno rohneti, da je slovenska šola zanič in da bo treba otroka prepisati na italijansko. In včasih svojo grožnjo tudi uresničijo.

Na razvoj slovenskega šolstva nadalje škodljivo vpliva tudi dejstvo, da naše šole niso še zakonjene in da oblastva niti niso uredila službenega položaja profesorjev in učiteljev.

Kljub zgornjim žalostnim ugotovitvam pa na splošno le ne moremo trditi, da slovensko šolstvo v Italiji nima bodočnosti. Čeprav se je število slovenskih učencev danes nekoliko znižalo, nimamo nobenega tehtnega razloga, da postanemo malodušneži in črnogledci. Kajti prepričani smo, da bodo v bližnji bodočnosti zaradi nujnega zgodovinskega razvoja postopno odpravljene vzroki, ki danes naši šoli toliko škodujejo. Med tu živječima narodom in med sosednima državama bo prej ali slej zavladalo mirno sožitje in živahnejše gospodarsko sodelovanje, ki bosta slovenski šoli omogočila obstoj ter obenem našim izšolanim otrokom zagotovila kruh.

Zato se tisti slovenski starši, ki resnično ljubijo svoje otroke, ne bodo pomisljali jih vpisati v slovenske šole.

Sovjetska Rusija je prehitela ZDA

(Nadaljevanje s 1. strani)

minilo bo še precej časa, preden bo Rusija izstrelki tako spopolnila, da bi ga mogla in hotela v serijah izdelovati.

Eisenhower ima prav, in sicer že iz gospodarskih razlogov. Vedeti je treba namreč, da je en sam izstrelak stal Rusijo nič manj ko 1600 milijard lir, to se pravi več ko polovico enoletnih državnih izdatkov Italije, katere proračun znaša, kot znano, okoli 3000 milijard na leto. Taki stroški tudi za ogromno Rusijo niso mačje solze.

Preden se bo odločila za množično proizvodnjo izstrelka, ga bo morala še temeljito preizkusiti, in dotlej bo minilo nekaj let. V tem času, je poudaril Eisenhower, bo pa tudi Amerika prav gotovo izumila svoj medcelinski izstrelak.

KAKŠNE BODO POLITIČNE POSLEDICE?

Da bo Amerika prej ali slej prišla do istega izuma kot Rusi, o tem nihče ne dvomi. Važno je pa že to, da bodo Amerikanci morali Ruse dohiteti, medtem ko so do danes morali vedno Rusi dohitovati Amerikance.

To je zelo hud udarec za ameriški narodni ponos. Še hujše pa je to, da so Ameri-

kanci po ruskem izumu izgubili dosedanja občutek varnosti. Do danes je vsak Amerikaneec mislil, da njegovi domovini ne more nihče do živga. Obdana je od neizmernih oceánov in vrhu tega ima Amerika silno premoč v atomskem orožju, ki bi bilo v slučaju vojne edino odločilno.

Ko je za časa sueške krize Bulganin grozil Edenu in Molletu, naj pazita, kaj delata, ker je Sovjetska zveza močna dovolj, da z vodikovimi bombami upepeli London in Pariz, so Amerikanci menili, da taka nevarnost lahko grozi le Angliji in Franciji, medtem ko njim samim nihče nič ne more.

Sedaj je Hruščev dokazal, da grozi danes Ameriki ista nevarnost.

Preplah, ki se je zavoljo tega polastil 170 milijonov navadnih Amerikancev, bo seve skušala Sovjetska zveza politično do skrajnosti izkoristiti. S svojim izumom bi rada prisilila Ameriko k splošnemu popuščanju, zlasti pa od nje dosegla ugodnejše pogoje v vprašanju razoroževanja.

Do razorožitve bo pa prej ali slej gotovo prišlo, ker bi nova splošna vojna uničila vse človeštvo, to je »zmagovalce« in »premaganee«. Gre le za to, kako in pod kakšnimi pogoji se bo neogibno razoroževanje izvedlo.

Dopisi v Tržaškega

OB KRIZI TRŽAŠKEGA OBČINSKEGA SVETA

Vodstvo tržaške Kršč. demokracije, od katere je, kakor smo pisali, odvisna nadaljnja usoda mestnega sveta, se je prejšnji teden izreklo proti kateremukoli poskusu, da bi se sestavil nov občinski odbor. Demokristjani sodijo, da so številne krize prejšnjega in tega leta več ko zgovoren dokaz, da sedanji svet ni sposoben upravljati občine. Zaradi tega je stranka povabila svoje svetovalce, naj vztrajajo pri odstopu.

Stališče tržaške najmočnejše stranke je izzvalo hud odpor v ostalih političnih skupinah, ki iz različnih vzrokov nasprotujejo imenovanju komisarja in novim volitvam. Tako so komunisti in socialni demokrati izjavili, da je še zmeraj možno izvoliti nov odbor, če bi demokristjani pristali na program, ki bi učinkovito ščitil potrebe delovnega ljudstva. Če bi poleg tega demokristjani na odgovorna mesta kandidirali nove ljudi, bi novi odbor imel tudi zaupanje velike večine svetovalcev. Opozicija nadalje poudarja, da bo komisar občutno škodil koristim prebivalcev, ker bo gotovo uvedel večje davščine in zadevo Acegata rešil, kakor želi prefektura, ki bo v prvi vrsti ukazala povišati cene tramvajskih listkov.

Kot dosledni nasprotniki tukajšnje Kršč. demokracije se z ostalimi strankami strinjamo, da komisar predstavlja zlo za občino, vendar menimo, da je spričo nastalega položaja njegovo imenovanje neizogibno. Zaradi tega nam ne preostane drugo, kot da skupno z vsemi političnimi organizacijami od oblasti zahtevamo, naj bo komisarjeva vlada čim krajša in naj ukrepa samo o najnujnejših upravnih zadevah.

Upamo, da bo ljudstvo na prihodnjih volitvah pokazalo svojo zrelost in v mestni svet izvolilo može, ki bodo na županstvu uvedli novega duha, tako da se bo tudi v Trstu začela doba resnične demokracije in enakopravnosti med tu živječima narodom.

OPČINE

V nedeljo popoldne je bila na Opčinah tradicionalna Marijina procesija, ki se je je udeležilo — po zmernih cenitvah — od 5 do 6 tisoč slovenskih vernikov. Vodil jo je škof msgr. Santin, katerega so spremljali mnogi duhovniki iz tržaških slovenskih župnij. Veličastno slavje, ki mu je dalo krasno sončno, a ne prevroče vreme še večji lesk, je poteklo v najbolj slovesnem in zbranem vzdušju. V procesiji so nosili kip fatimske Matere božje, ki so ji nudila častno spremstvo zala dekleta. Posebno prisrčen je bil pogled na skupino malih belo oblečenih deklic, ki so trosile po cesti pred Marijinim kipom vrtnice. V sprevedu so korakali tudi skavti, dolga vrsta deklet in fantov, še mnogo več pa mož in žena.

Edino, kar je nekoliko motilo veličastni vtis, je bilo to, da je bilo petje pretiho, ali bolje rečeno, da je le malo ljudi v sprevedu pelo, tako da naše lepe Marijine pesmi niso prišle do veljave. Ob ulicah, kjer se je vila procesija, so prebivalci okrasili okna. Zbranim vernikom je v jedrnatih besedah spregovoril g. Mirko Mazora iz Gorice.

KONTOVEL

Kontoveleci in Prosečani nestrpno pričakujemo, da nam podjetje Telve napelje telefon v zasebna stanovanja. Že več časa je poteklo, odkar je mestna občina v ta namen podjetju nakazala okrog 10 milijonov lir, vendar o telefonu ni še ne duha ne sluha. Odveč bi bilo spet poudarjati, kako to naravno mnogi vaščani nujno potrebujejo in da jo že predolgo čakajo. Naj samo pribijemo, da se izvršitev javnih del v naših kraških vaseh silno zavlačuje, kar že diši po diskriminaciji in zapostavljanju.

Prejšnjo nedeljo se je 21-letnemu Klavdiju Starcu in njegovemu prijatelju Benitu Štoki iz Kontovela zgodila na ovinku pod Opčinami prometna nezgoda, ki pa k sreči ni imela hujših posledic. Vozila sta se na motorju ter verjetno zaradi prevelike brzine nenadoma zgubila ravnotežje in zašla s ceste. Pri padcu se je poškodoval le Štoka, katerega so odpeljali v bolnišnico, kjer se bo moral zdraviti okrog 20 dni. Prijatelji mu želijo čimprejšnjega okrevanja.

SV. KRIŽ

V nabitno polni dvorani tukajšnjega Ljudskega doma je bil prejšnjo nedeljo koncert Učiteljskega pevskega zbora Emil Adamič iz Ljubljane. Tako smo Križani enkrat toliko prisostvovali odličnemu zborovskemu petju ter obenem proslavili spomin svojega rojaka slikarja Alberta Sirka, ki je ravno pred 10 leti legel v prerani grob.

Slovenske pevce smo sprejeli z velikim navdušenjem in burnim ploskanjem ter se jim s tem vsaj deloma zahvalili za mojstrsko izvajanje posameznih pesmi in za globok umetniški užitek. Zbor se je vračal z mednarodnega pevskega festivala v Arezzu, kjer je dosegel 2. mesto in tako odlično branil čast slovenske pesmi.

MAČKOVLJE

Domačemu cestarju Matiji Smotlaku se je v četrtek prejšnjega tedna pripetila huda nezgoda. Da bi se izognil avtomobilu, je preskočil obeestni zid in si pri tem poškodoval

levo nogo. V začetku je mislil, da gre le za hud udarec, toda ker so na nogi nastajale vedno večje otekline, so poklicali zdravnika, ki je bolnika takoj odposlal v bolnišnico. Revez ni niti vedel, da si je nogo zlomil na dveh mestih. Vsi vaščani želimo, da bi čimprej okrevalec.

REPNIČ

Komaj 5-letni Milan Milič iz Repniča je prejšnji petek na svojem telesu okusil prve težave pastirske službe. Ko sta s starejšim bratom gnala na pašo živino, je mali Milan nekoliko preveč silil z bičem v kravo, ki se je razjezila in ga z vso silo brcnila v levo nogo. Kakor da bi ne bilo dovolj, ga je nato hotela še pomendrati, kar je pa preprečil starejši pastir. Otroka so zaradi zloma noge morali odpeljati v bolnico. Mlademu pastirju vsi želimo, da bi se čimprej zdrav vrnil domov.

TREBČE

Trebenski mladinci so v soboto in nedeljo pred številnim občinstvom uprizorili burko v treh dejanjih Izgubljeni in zopet najdeni mož. Igro je pripravil in režiral Hubert Kalc, ki ima največ zaslug, da je prireditev lepo uspela.

Igralcem in režiserju čestitamo k uspehu in želimo, da bi pri svojem kulturnem delovanju vztrajali ter ga postopno izpopolnjevali.

ZBOROVANJE V TRSTU

Te dni zborujejo v Trstu številni zdravniki in znanstveniki z vsega sveta. Razpravljajo v glavnem o sodobni gradnji bolnišnic ter o šolski zdravstveni vzgoji. Na zborovanje je prišlo tudi sovjetsko odposlanstvo, ki ga sestavlja šest ruskih učenjakov. Doslej se Rusija ni bila udeležila še nobenega sličnega kongresa v Italiji.

SOLSKA VEST

Nadzorništvo slovenskih osnovnih šol v Trstu sporoča, da se 16. septembra začnejo na vseh šolah popravni izpiti in vpisovanje za šolsko leto 1957/58. Vpisovanje in izpiti bodo trajali do 24. septembra, in sicer vsak dan od 8.30 do 12. ure.

Dne 30. septembra bo otvoritev šolskega leta ter sv. maša. Redni pouk se začne v torek, 1. oktobra.

Podrobnejša navodila dobe starši na didaktičnih ravnateljstvih ali pri učiteljih na šolah.

Zahtevamo dvojezične napise!

Naši bralci se gotovo spominjajo, da smo nedavno tega odločno protestirali, ker je pokrajinska uprava postavila na cestah tržaškega podeželja samo italijanske krajevne napise. Proti temu za slovensko manjšino krivičnemu ravnanju je nastopil na ponedeljkovi seji pokrajinskega sveta tudi svetovalec Karel Šiskovič ter vprašal predsednika Gregorettija, zakaj niso poleg italijanskih poskrbeli tudi za slovenske napise. Svetovalec je poudaril, da napisi kažejo smer v izključno ali povečini slovenske vasi; obenem se je upravičeno skliceval na jasna določila Londonskega sporazuma, ki predvideva dvojezične napise v vseh tržaških naseljih, kjer živi vsaj 25 odstotkov Slovencev.

Gospod Šiskovič je izjavil, da je enako zahtevo že poslal tudi župan devinsko-nabrežinske občine predsedniku Gregorettiju in generalnemu komisarju, a na žalost brez uspeha.

To upravičeno in naravno zahtevo vseh tr-

žaških Slovencev je torkov Piccolo izkoristil za nesramen napad na Londonski sporazum in na devinsko-nabrežinsko županstvo. Nepoboljšljivi sovražnik našega naroda je v obrambo svojih šovinističnih teženj poklical na pomoč samega generala Wintertona, čeprav ga drugače nima v preveliki časti. List pravi nekako takole: »Kako more pokrajinska uprava postavljati dvojezične napise, če je celo angleški general s pomočjo policije dal odstraniti tiste table, ki jih je devinsko-nabrežinska občina samovoljno postavila leta 1953!«

Alessijevo glasilo gre torej v svojem slepem sovraštvu do Slovencev tako daleč, da si upa javno pozivati odgovorna oblastva, naj poteptajo slovesno sklenjene mednarodne pogodbe. Za tukajšnje italijanske katoličane, ki imajo v rokah vso oblast, pa je naravnost nezaslišano, da ta nekrščanski list velikodušno podpirajo ter se ga poslužujejo za svojo politično propagando.

Dopisi iz Goriške

GORIŠKI OBČINSKI ODBOR

Občinski odbor je imel prejšnji teden dve seji. Na prvi je odobril izdatek 170 tisoč lir za strokovno šolo v Ločniku ter za dopolnilna dela v novem posloppju, v katerem bosta nameščena anagrafični in občinski tehnični urad. Razpravljali so nadalje o uslužbenih ter sklenili predložiti občinskemu svetu pravilnik, po katerem se osebje lahko prostovoljno odpove službi pri mestni upravi. Župan je poročal, da so zaradi sodnijske ovadbe odpustili iz službe čuvaja na goriškem gradu Biagija. Njegovi nesrečni družini so pa preskrbeli začasno stanovanje. Končno so sklenili potrošiti 200 tisoč lir za popravo športnega igrišča v ulici Baiamonti.

V četrtek je upravni odbor razpravljajal samo o proslavi 10-letnice priključitve Gorice k Italiji. Slovesnosti bodo v soboto, nedeljo in ponedeljek. Vse mesto bo v zastavah in ponoči svečano razsvetljeno. V soboto bodo v ljudskem vrtu odkrili spomenik bivšemu goriškemu županu in senatorju Juriju Bombiju ter slovesno otvorili razna javna dela v mestu in slovenskih predmestjih. V nedeljo se bodo pa v Gorici zbrali vsi župani goriške pokrajine, da se s krajevnimi oblastniki udeležijo banketa.

Pokrajinski odbor

V torek in petek prejšnjega tedna je sedel tudi pokrajinski upravni odbor. Odobril je najprej razne ukrepe v korist umobolnih in nezakonskih otrok ter sklenil izvršiti nekaj del pri tehnično-trgovinskem zavodu v ul. Diaz. Občini Ronke bodo povrnil 475 tisoč lir stroškov, ki jih je imela ob zadnjih volitvah. Za umobolnico bodo kupili nov električni kuhalnik, ki bo stal 340 tisoč lir. Nad pol milijona bodo potrošili za prepletkanje oken in vrat posloppja v ulici Rismondo, 280 tisoč pa bo šlo za preureditev enega stanovanja posloppja. Za javna dela v Gorici in Tržiču pa bodo izdali 700 tisoč lir.

IZ ŠTEVERJANA

Z velikim zanimanjem in zadovoljstvom smo vsi Števerjanci brali v zadnji številki Novega lista dopis iz Doberdoba, ki poroča, da je bil 29. julija t. l. v parlamentu sprejet zakon, po katerem bo odslej država na svoje stroške gradila vodovode v vseh občinah, ki imajo manj kot 2000 prebivalcev. Ob tej veseli vesti se je tudi v naših potrjih srcih vžgalo živo upanje, da bo tudi Števerjan dobil zdravo vodo. Upamo, da bo občinska uprava čimprej ukrenila vse potrebno, da se to življenjsko vprašanje ugodno reši.

IZ PODGORE

K poročilu o smrti blage matere našega g. župnika Hilarije Špacapan, ki smo ga objavili v predzadnji številki, dodajamo, da je bila pokojnica pokopana v Mirnu. K večnemu počitku jo je spremljala dolga vrsta Miřencev, Krařevcev in tudi lepo število podgorskih vernikov. Naj plemeniti pokojnici sveti večna luč!

V soboto popoldne bodo slovesno otvorili novi mostiček, ki veže Podgoro s Stražicami, kjer bodo isti dan blagoslovili tudi štiri razrede nove ljudske šole. Po blagoslovitvi mostu si bodo občinski oblastniki ogledali tudi nekatera druga javna dela, ki jih je v zadnjem času izvršila mestna uprava.

IZ ŠTANDREŽA

Po slovesnem odkritju spomenika senatorju Bombiju bodo občinski oblastniki v soboto obiskali tudi Štandrež in si ogledali nove naprave za javno razsvetljavo v središču vasi. V soboto in nedeljo predpreteklega tedna smo Štandrežci prisostvovali izvajanju priznanega jugoslovansko-nemškega filma Poslednji most. Film prikazuje pretresljive dogodke iz zadnje vojne v Jugoslaviji, med drugim prenos ranjenih partizanov čez reko Neretvo, ki se je izvršil pod najhujšim ognjem nemških strojníc in topov.

PEVMA — OSLAVJE — ŠTMAVER

V nedeljo popoldne bodo slovesno otvorili in blagoslovili oslavsko-štmaverski vodovod. Kmalu nato pa bodo občinski oblastniki na trgu pred kostnico poklonili goriškemu oddelku orožnikov zastavo.

V ponedeljek preteklega tedna je obiskala oslavsko kostnico mnogoštevilna skupina bojevnikov iz Pise. Med njo se je nahajal tudi Gino Grillo, ki je na neki plošči odkril ime svojega brata Karla, o katerem niso imeli nobene vesti že od 15. junija 1917, ko je padel na soški fronti. Bojevnik so upognili svoja kolena in pomolili očenaš za dušo padlega vojaka ter mu poklonili v spomin šop lepih rož.

Prejšnji teden so prepeljali v bolnico Brigata Pavia 35-letno gospo Stanislavo Pintar s Svetogorske ceste. Ker so jo našli nezavestno v Štmavru, sodijo, da je padla s kolesa. Pretrpela je pretres možganov ter se poškodovala na desni nogi. Mladi gospodinjci vsi želimo, da čimprej popolnoma okreva.

V dopis iz Pevme, ki smo ga objavili v zadnji številki, se nam je vrnila pomota, ki jo danes popravljamo: Gre za gradbeno dovoljenje novega industrijskega posloppja in ne nove industrijske šole, kakor je bilo napisano.

IZ KRMINA

Dne 22. septembra bo v Krminu praznik grozdja. V okviru tega slavlja bo tudi spreved alegoričnih vozov. Isti dan bo pri nas občini zbor Furlanskega jezikoslovnega društva (Filologica Friulana).

Krminci se pa bomo mnogoštevilno udeležili tudi praznika grozdja v Gorici, ki bo 29. septembra. Zanimajo nas zlasti furlanski narodni plesi in petje zbora Solvay iz Tržiča.

NAJ SE BRIGA ZASE!

Prejšnji teden je Il Gazzettino objavil razgovor, ki ga je njegov dopisnik imel z ravnatelji italijanskega učiteljskega, realne gimnazije ter liceja v Gorici. Medtem ko sta prva dva v razgovoru poudarjala le razne gnotne in znanstvene potrebe svojih zavodov, je ravnatelj g. Fabbrovich smatral za potrebno, obreigniti se tudi ob slovenski goriški licej. Fařistovsko čustvovanje je tega po letih že starega moža zapeljalo, da je izjavil, češ da je »popolnoma logično«, da se slovenski, danes še samostojni zavod ukine in priključi italijanskemu. Izrazil je tudi željo, da se naši dijaki in profesorji nameste v njegovem posloppju.

Gospodu Fabbrovichu svetujemo, naj se briga za svoj zavod in svoje dijake. »Popolnoma logično« pa bi bilo, če bi o usodi našega liceja molčal in dovolil, da si slovenska manjšina sama uredi svoje šolstvo.

IZ TRŽIČA

V torek je bil v Tržiču toliko zaželeni sestanek med zastopniki delavcev in upravo naših ladjedelnic. Na seji so za sedaj razpravljali samo o ureditvi akordnega dela in o višini odstotkov, čeprav se delavci, kakor znano, v glavnem bore, da bi se tedenski delovni urnik skrčil od današnjih 48 na 40 ur, plača pa naj bi ostala nespremenjena.

Uradnike in delavce našega mesta je v zadnjih dneh močno vznemirila vest, da je prefektura zavrnila sklep tržiškega občinskega sveta, ki ga je bil sprejel konec julija. Svet je bil namreč sklenil, naj se za leto 1958 uradniřtvu in delavstvu in vsem, ki prejemaajo pičle mesečne dohodke, močno zniža družinski davek. Tako bi znatno število ljudi bilo tega davka popolnoma oproščeno. Kdor je na primer za leto 1957 plačal 3750 lir družinskega davka, bi za leto 1958 od 600 tisoč lir dohodkov plačal le 618 lir. Tržiški občinski svet sme do 24. septembra ugovarjati sklepu prefektore ali poiskati novo pot, da zadovoljivo reši to kočljivo vprašanje.

V avgustu 1956. leta so v prisotnosti soproge predsednika republike splovili 10.900-tonsko potniško ladjo »Ausonio«. Nova ladja je last pomorske družbe »Adriatica« ter bo prevažala potnike na Srednji vzhod. Dolga je 159 m, široka 21, pri kapitanskem mostu pa je visoka 11.60 metra.

Prejšnji teden je ladja zapustila tržiški zaliv in odplula v Benetke, kjer bodo dovršili še zadnja olupševalna dela, tako da bo v nekaj dneh že plula po širnem morju.

GRADBENA DEJAVNOST V GORICI

V Gorici so se mrzlično lotili zidati nebotičnike. Tista na korzu Italia sta v glavnem že končana. Prejšnji teden so pa listi napovedali gradnjo tretjega nebotičnika, ki bo visok 45 metrov. V njem bo 24 stanovanj. Postavili ga bodo med ulicama Parini in Fatebenefratelli. Pobudo za to zares ponosno stavbo je dalo podjetje Aldo Cechet, načrt pa sta napravila tržiška inženirja Bruno Galletti in Aldo Venturini. V mestu in okolici grade tudi ljudske hiše, zato pričakujemo, da bo stanovanjska kriza na Goriškem v dveh letih v glavnem premagana. Tega se najbolj vesele najemniki, ker lahko vsaj upajo, da se bo najemnina znižala.

RAZPASLE SO SE TATVINE

V mesecu avgustu so se v Gorici zelo razpasle tatvine. Pri tem je treba poudariti, da je šlo v vseh primerih za tatove — mladoletnike.

Tako je zadnjo tatvino v prodajalni »Alfa Romeo« na korzu Italia zagrešil šele 11 let star deček. Ob belem dnevu je ukradel 3000 lir, a je brez zadrege priznal, da je že prej večkrat poizkusil svojo srečo.

Dne 22. avgusta pa je neki trinajstletnik odnesel iz stanovanja Dominika Brajnika na Rojcah denarnico, v kateri je bilo 7 tisoč lir.

Še večjo tatvino je ponoči mojstrsko izvedel neki 18-letni fantalin v tobakarni g. Fagiolija v ulici IX. avgusta. Odnese je 60 tisoč v gotovini in za 200 tisoč lir znamk in kolkovanega papirja, ki jih je s pomočjo svojih pajdařev in nekega posredovalca povečini takoj razprodal.

Mi nočemo obsojati samo teh nesrečnih fantov, ker vemo, da so za razmah mladinskih zločinov v prvi vrsti krivi dom, gnila moderna civilizacija ter zlasti kino!

Beneška Slovenija - Kanalska dolina

IZ SV. PETRA SLOVENOV

Davčna komisija je označila 72 občin videmske pokrajine za hribovske in jih razdelila v tri skupine. Prva obsega Karnijske predalpe na desnem bregu Tilmonta okoli znane in revne doline Cellina. V drugo spada vsa Karnija, dolina Bele in Kanalska dolina okoli Trbiža. Tretjo skupino pa tvori Beneška Slovenija.

Če bodo zares izvršili vsa javna dela, ki jih zakon predvideva za hribovite kraje, lahko trdimo, da bo gospodarstvo naše prebde domačije znatno napredovalo. Po več letih se bodo tudi pri nas gotovo poznale blagodejne posledice pogozdovanja naših goilih hribov ter bo učinkovito vplivala ureditev hudournikov ter izboljšanje kmečkih posestev in gospodarskih poslopij.

Toda kdo bo dočakal to obnovo? Kdo bo deset ali dvajset let zadrževal že kar bolesto izseljevanje naših ljudi v tujino? Od dela pri pogozdovanju in od urejevanja hudournikov bo živelo lahko le majhno število mož in žensk. In še ti bodo zaposleni le nekaj mesecev na leto! Mladine pa vsi ti ukrepi ne morejo zadržati na ljubljene rodni grudi, saj od pogozdovanja ne more živeti gosto naseljeno prebivalstvo naših krajev. Od nje-

ga imajo koristi le gozdni stražarji, drvarji in podjetniki.

Če hočejo odgovorna oblastva hribovske Karnije, Val Cellino, hribovite kraje v Dolini Bele, Kanalsko dolino in našo Beneško Slovenijo zares rešiti in naš mladi svet zavarovati pred izseljevanjem, morajo takoj načrtno ter vztrajno začeti našo hribovito domačijo industrializirati. Kajti le industrija lahko zaposli večje število ljudi.

Če do tega ne pride v doglednem času, lahko vseh 72 hribovskih občin v furlanski pokrajini že sedaj zbrisemo z zemljevida.

IZ ČEDADA

Pred kratkim je umrl odvetnik Peter Misio. Bil mu je 59 let. Mož je bil dobro znan tudi med Beneškimi Slovenci, ker je bil več let občinski tajnik v Tipani in Čedadu. V Tipani se je poročil z domačinko Jožefo Kos. Do našega ljudstva je bil pravičen in mu je pomagal, kolikor je bilo v njegovi moči. Plemenitemu možu naj sveti večna luč. Njegovi gospe in družini izrekamo globoko sožalje.

IZ GRMEKA

Dne 20. avgusta so pokopali na Lesah najstarejšo ženo v naši občini 97-letno Rožo Guš

iz Lombaja. Nekateri pravijo, da je bila stara celo 101 leto, ker je v grmiškem matičnem uradu vpisana neka Roža Guš, ki je bila rojena 1856. leta.

Dne 26. avgusta pa je umrla 45-letna žena in mati Lojzka Bukovac. Pokojnicama naj sveti večna luč, njenima družinama pa izrekamo iskreno sožalje.

IZ ŽABNIC

Predpreteklo nedeljo smo v Žabnicah slovesno obhajali praznik farnega zaščitnika sv. Egidija. Že na predvečer so fantje po stari navadi podrli visok mlaj pred cerkvijo, ki so ga bili postavili na praznik sv. Rešnjega Telesa. Naše »šagre« se je udeležilo tudi mnogo ljudi iz bližnjih vasi. Zlasti veliko jih je bilo pri »pranganju«, to je evharistični procesiji okrog cerkve in pri slovesni sv. maši. Cerkev je bila vsa v cvetju in v njej je lepo donelo petje našega odličnega pevskega zbora, ki ga moramo tudi to pot še posebno pohvaliti. Po sv. maši so domači fantje po stari koroški navadi zapeli pod stoletno lipo pesem o rožmarinu in še venček drugih narodnih pesmi. Vso svečanost je še povečala podklosterska godba. Prav je, da se naše lepe narodne navade zvesto hranijo od roda do roda. Vsa čast našim fantom, ki se te svoje dolžnosti živo zavedajo!

posebno ko si je za družico izbral princesinjo Elizabeto.

Podanikom ni mogoče zaupati

Avstrijsko cesarstvo je dobilo mladega cesarja, ki v velikem blesku in soncu ni videl potreb svojih državljanov ali pravzaprav podanikov. Temeljna poteza njegovega značaja je bilo nezaupanje do vseh ljudi. Podedoval jo je od deda cesarja Franca, ki je vedno ponavljal: »Na podanike se ne smem zanešati.« Ministri in dvorna kamarila so spletkarili in spodkopavali drug drugega, tako da mladi Franc Jožef ni več vedel, komu bi zaupal, in nazadnje ni več mogel iz zagate. Ministrstva so ustanavljala posebne proizvodvalne službe, da so izvohala, kaj sosednje ministrstvo namerava. Vsak minister je imel v slehernem tujem uradu zaupno osebo, navadno vratarje in slugo, da so poročali, kaj se tam godi. Notranji minister Bach se je prepiral s policijskim ministrom Kempenom, ker se je bal, da ga ne očrni pri cesarju; Kempen je spet nasprotoval ministru za gospodarstvo Becku. Vsak je po svoje obveščal cesarja, ki je med vsemi mihal kot stenska ura.

Mojster v umetnosti, kako vplivati na vladarja, je pa bila mati Zofija, ki je z dunajskim kardinalom Rauscherjem imela največji vpliv na cesarja. Tretja oseba, ki je nategovala v ozadju nitke visoke politike, je še bil cesarjev generalni pribočnik grof Vüljem Grünne. Znal se je tako vijugati, da je, ko maj 35 let star, postal polkovnik. Prilizljivo vedenje ga je spravilo do dvornih služb. Posrečilo se mu je tako se prikupiti nadvojvodinji Zofiji in kardinalu, da je kot šef dvorne vojaške pisarne postal cesarjeva desna roka. Mož se je znal plaziti pred višjimi, s pasjim bičem pa je nastopal proti nižjim; umetnost, ki še danes spravi mnogo ljudi takega kova na površje.

(Dalje)

2]

V SONCU in senci

R. B.

»Zbogom, mladost!«

Dosti knjig so že napisali o poslednjih Habsburžanih in o koncu njih države. Vsak po svoje, resnica pa je na sredi! Ugonobila jih ni samo vladarska nespretnost, ko je cesar po 12 ur dnevno predsedel pri pisalniku in menil, da je neumorno podpisovanje aktov in golo uradovanje že vladanje. Tudi usoda sama ni še zadosten razlog za razumevanje habsburškega propada. Upoštevati je treba tudi degeneracijo.

V vladarskih rodbinah so se ženili med seboj. Veljalo je pravilo, da se mora princ le s princesinjo poročiti, ker bi se sicer modra kri izvoljencev okužila z rdečo navadnih smrtnikov. Zato je bilo med Habsburžani zadnjih stoletij toliko duševno in telesno propadlih članov. Prav izrojenost med nadvojvodi je spravila Franca Jožefa na površje. Njegov prednik cesar Ferdinand je bil pravi primer vladarja, ki je bil duševno zelo omejen. Kanceler Metternich je znal spretno prikrivati cesarjevo slabost, da je tem laže sam vodil politiko. Pri tem je pa dobro vedel, da Dunajčanje govore: »Naš Nandi je pravi tepček«. Dobrodušni meščani so cesarju, ki se je rad kazal po ulicah v cesarski obleki in z dežnikom pod pazduho, odpuščali tudi take zgodbe:

Nekega dne je Ferdinand srečal na ulici slepega berača in mu je stisnil v roko cekin z besedami: »Vzemi, vzemi, revež. Ti si slep, kajne, da je to hudo?« Slepec je pogledal cesarja skozi priprte trepalnice in se mu je globoko priklonil:

»Da, Veličanstvo, slep sem; pa tudi gluhi in nem.« — »Ježeš, ježeš,« odgovori

dobri Nandi, »kako je to hudo! Na še en cekin.«

Ko je izbruhnila leta 1848 na Dunaju revolucija, so tudi na dvoru uvideli, da je potrebna močna vladarska roka. Armada, ki je pod poveljstvom kneza Windischgraetza in bana Jelačića ukrotila upornike, je pravljala tih udar proti cesarju.

Duša odpora je bila nadvojvodinja Zofija, mati osemnajstletnega Francija. Po dolgih razgovorih se ji je posrečilo pregovoriti starega cesarja in tudi svojega moža Franca Karla, ki bi bil moral priti v poštev kot naslednik, da sta se odpovedala prestolu. Odločno in stremuško Zofijo so že v burnem letu imenovali »cesar v krilu«, ker je na dvoru največ odločala. Dne 2. decembra 1848 se je njen sen, da bo videla sina na prestolu, uresničil. Ob osmih zjutraj so se zbrali v škofijski palači v Olomucu dvor, ministri in dostojanstveniki. Razen nekaj ministrov, Zofije in bodočega cesarja, ni nihče vedel, za kaj gre. Tedaj je vstopil cesar Ferdinand s soprogo. Ministrski tajnik baron Hübner mu je izročil polo papirja in cesar je jecljaje prebral kratko izjavo, da odstopa in izroča nasledstvo nečaku Francu Jožefu. Ta se je približal stricu in pokleknil predenj. Ferdinand ga je objel, se razjokal in je novega cesarja potrepljal po ramenih: »Bodi pridni, Francelj!«

Vse je bruhnilo v jok. Osemnajstletni fant se je usedel na prestol. Ko so ga prvič nagovorili z naslovom Veličanstvo, je odgovoril samo: »Zbogom, mladost ti moja!«

In res se je začela zanj težka doba med trnjem in rožami. V začetku so bile rože,

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

„Kultura pomeni poštenost“

(Razgovor s pisateljem dr. Josipom Tavčarjem)

Slovensko narodno gledališče v Trstu bo začelo svojo letošnjo sezono z izvirno dramo tržaškega pisatelja dr. Josipa Tavčarja »Prihodnjo nedeljo«.

Z ozirom na to je naš sodelavec obiskal avtorja in mu zastavil nekaj vprašanj:

Kdaj in kako je nastala vaša drama Prihodnjo nedeljo?

Teško je reči, kdaj in kako nastane kako umetniško delo. Se prav posebno težko je to zame, saj se po navadi nikoli ne vprašam, zakaj sedem k mizi in pišem. Mislim, da je pisanje zame nekaj »hobby« brez posebnih ambicij. Neke vrste igre za kratek čas torej in nič drugega. Lahko pa re-

čem, da mi pisanje pomaga razumeti svet, v katerem živim, in samega sebe. Tudi drama Prihodnjo nedeljo je zato verjetno nastala iz potrebe, ki sem jo nekega dne čutil, da razumem, zakaj pravzaprav ljudje norijo za nogometno stavo. Slutil sem, da je v tej norosti nekaj zelo dramatičnega in celo tragičnega, toda nisem mogel doumeti, kje je bistvo te norosti. Šele ko sem dramo končal, mi je bilo vprašanje popolnoma jasno. Bistvo te nove stave je v obupanosti nad poštenostjo in v živčni nestrpnosti sodobnega človeka. Vesel bi bil, ko bi moja drama tudi drugim mogla razodeti to resnico.

Ali je to vaš prvenec, ali pa imate še kakšno pre-senečenje v mislih?

Ne, to ni moj prvenec. Pišem že od šestnajstega leta in predali moje pisalne mize so polni počekane-papirja, na katerem leži torej še predvojni prah. Nekaj tega heterogenega gradiva je že prišlo v javnost v italijanskem jeziku: ena veseloigra v dveh dejanjih, en sujet za film, nekaj člankov in še kaj malega. Toda o tem ne govorim rad. To spada v preteklost.

Kakšni problemi vas mikajo v drami?

Problemov je mnogo. Morda še nobena družba, odkar svet stoji, ni imela toliko problemov kot današnja. In skoraj vsi imajo v sebi dramatično moč. Vse najvažnejše kulture, duhovne, znanstvene, družbene in verske ustanove, ki smo jih podedovali od naših ponosnih in naivnih prednikov, so v hudi krizi. Celotne osnove Evklidove geometrije so se zamajale pod udarci relativnosti. V srednjem veku so iskali »ubi consistam« in so ga našli. Blagor njim! Mi ga ne bomo našli nikoli več. Simbol našega časa ni sv. Avguštin, temveč Hamlet.

Dramatične snovi je torej mnogo. Celotno preveč bi rekel. Zato danes ni in ne more biti pesniškega duha, ki bi mogel obvladati in zgostiti v umetnino vse dramatične trenutke, ki jih je deležen. Prav v tem je tudi vzrok, da se je svetovna umetnost razblinila v tisočero formul, ki obupano in trdovratno skušajo rešiti nove probleme s starimi merili, ne da bi seveda mogle uspeti. Kako naj na primer velja staro grško merilo o večni lepoti v dobi relativnosti? V tej zmedbi se dramatik težko znajde. Se teže pa se

Tea Starčeva se je poslovila

Slovensko narodno gledališče v Trstu je uprizorilo v soboto zvečer na stadionu I. maja na prostem komedijo Primorske zdrahe, s katero je počastilo 250. obletnico rojstva slavnega beneškega dramatika Carla Goldonija, ki je komedijo napisal.

V nedeljo zvečer so komedijo istotam ponovili in pri tej predstavi je zadnjič nastopila pred tržaškim občinstvom igralka Tea Starčeva, ki se zaradi poroke poslavlja od igralskega poklica in tudi od našega mesta. Bila je deležna še posebno prisrčnih odobravanj. Želimo ji sreče na novi življenjski poti, vendarle nam bo žal po njej in po likih, ki jim je znala dati toliko svojiskih potez in ljubkosti. Priprani pa smo, da je v nedeljo zvečer vendarle nismo zadnjič videli na deskah našega gledališča in da se bo še kdaj, četudi samo mimogrede in kot gost, vrnila nanje.

znajde navaden diletant, kakršen sem jaz. Zato se zadovoljujem z majhnim svetom, ki me obdaja in ki ga lahko mirno opazujem skozi ozko duhovno lino tržaškega življenja. Toda, čeprav majhen, je ta svet po mojem zelo zanimiv, saj tudi do njega se-gajo hrupni odmevi velikih svetovnih dogodkov. Oglejmo si na primer usodo sodobnega uradništva. Ali ni morda zanimiva? Železni zgodovinski zakoni so pahnili uradnika med proletarce, to je v tisto ogromno brezoblično množico, ki živi iz dneva v dan in ki mora žrtvovati ves svoj ponos, da ji uspe obdržati borno plačo, brez katere je usojena na stradanje. In kljub temu si uradniki še vedno domišljajo, da so nekaka elita meščanstva. Lepo se oblačijo, lepo se vedejo; kadar gredo v kino, si izberejo najdražje sedeže in, če le morejo, potujejo v prvem razredu. Najpogumnejši med njimi imajo celo avtomobile, s katerimi pa se skoraj nikdar ne vozijo, ker nimajo dovolj denarja za bencin. Doma pa morajo seveda stiskati. Jedo enkrat na dan in pozimi gredo spat zelo zgodaj, da bi ne potrošili preveč električnega toka in preмога. Ali niso to pravi junaki našega časa? Ko bi Cervantes živel v naši dobi, bi za svojega Don Kihota prav gotovo izbral se-stradanega uradnika v »topolnčku« iz tretje roke.

Ali se nameravate poskusiti tudi v radijski oziroma slušni igri, ki postaja vedno bolj popularna?

Moram priznati, da bi me to zelo mikalo. Nekoč sem se zanimal za razlike v tehnični zgradbi med gledališko in slušno igro in sem celo nekaj napisal za poskus. Potem sem stvar opustil in mi je za to resnično žal.

Kaj menite o sodobni slovenski dramatik?

Kritiki pravijo, da je v krizi, in jim ni težko verjeti. Sicer je ta kriza popolnoma upravičena. Socialna revolucija, ki se je izvršila v Jugoslaviji, je v človeškem pogledu tako usodna, da jo najmanj razumejo prav tisti, ki so jo doživeli. Zato ni čudno, da je duhovna zmeda velika. Kdor se je šele rodil, se še ne more zavedati svojega rojstva. Kakšne konflikte naj bi potem obravnavala dramatika v okolju, ki se razvija in spreminja z mrzlično hitrostjo? Dejstvo, ki je na primer danes »proizvajalec« dramatičnosti, se lahko kar čez noč izpremeni in izgubi svo dramatično privlačnost. Vrh tega so v slovenski dramatik še drugi, rekel bi tradicionalno negativni momenti, ki ovirajo njen razvoj. Med temi je nedvomno najvažnejša liričnost, ki je ena glavnih značilnosti vse slovenske književnosti. Znano pa je, da je lirika največji nasprotnik dramatik, kajti drama ni izpoved, temveč ostra, objektivna sodba. Toda to bi nas dovedlo predaleč in je bolje, da kar tu neham.

In kaj sodite o italijanski dramatik?

Tudi italijansko gledališče je v krizi, dasi iz popolnoma različnih vzrokov. Ugo Betti ni še dobil naslednika in ga bo tudi težko dobil, če pomislimo, da je Betti žel večje uspehe v tujini kot doma. Italijan se že po svojem duševnem ustroju boji dramatika in se ga izogne, če le more. Prav zaradi tega se italijansko gledališče ne more sprijazniti z neorealizmom, saj se dobro zaveda, da bi ga neorealizem prisilil, da dramatično misli.

Brali smo tudi že nekaj vaših stvari v prozi in poznamo vas kot gledališkega in knjižnega kritika. Kaj vas bolj privlači: dramatika, pripovedništvo ali esejistika?

Brez dvoma dramatika in to od dneva, ko sem spoznal Čehova. Bilo je pred sedemnajstimi leti in od tedaj sem pisal skoraj izključno gledališka dela. Toda nikar ne mislite, da sem kdaj hotel postati poklicni dramatik. Slo je bolj za osebno veselje in za kratek čas. Zato nisem nikoli pilil svojih del. Napisal sem jih, spravil v predal in ... pozabil, da sem jih kdaj napisal. Če pa je kljub temu kaj mojega prišlo v javnost, se je to zgodilo na spodbujanje in prizadevanje drugih. In vedno sem se čudil, da kdo resno jemlje moje delo. Tudi zdaj se čudim in se bojim, da bo sprejem mojega dela popolnoma opravičil moje začudenje.

Kakšni motivi vas mičejo v pripovedništvo?

Isti kot v dramatik seveda, čeprav sem se doslej poskusil samo v črtici. Sicer me roman ne miče in me nikoli ni mikal. Oblika romana je zastarela. Kot

je že Poe trdil, sodobno živčevje je prešibko, da bi mirno moglo prenašati dolge zgodbe. Danes ljudje nimajo časa in ne čitajo romanov. Danes imajo radio, televizijo, šport, mikavne revije, vespe in avtomobile, ki jim vzamejo ves prosti čas. Kvečjemu prečitajo kako črtico. Ta pa mora biti tako kratka, da jo lahko prečitajo v tramvaju ali pa v postelji, preden zaspijo. To seveda velja zlasti za tržaške Slovence, kajti v Sloveniji je v tem pogledu nekoliko drugače. Toda jaz sem zrastel v Trstu in sem žrtev tukajšnjega kulturnega okolja. Prav zato verjamem le v dramatik ali — toda samo izjemoma — v črtico.

Zanima nas usoda Tokov, katerih sourednik ste. Bodo spet izšli? Kakšno vlogo naj bi odigrali v slovenskem in tržaškem življenju?

Tokovi so mi zelo dragi in bom napravil vse, kar je v moji moči, da bodo spet izšli. Načrtov imamo mnogo in tudi dobrega gradiva je na razpolago. Največja ovira pa je pomanjkanje denarnih sredstev. Kultura nima danes nobene komercialne vrednosti, zato jo vsi odklanjajo. Imeli bi več uspeha, ko bi tedensko izdajali kake posebne logaritmične tablice za »totocalcio«. Danes je pač tako in ni rečeno, da so tržaški Slovenci v tem pogledu slabši od Italijanov ali Avstrijcev. »Vulgus vult decipere«. Se nikoli ni ta rek bil tako aktualen kot danes. Nekaterim se vse to zdi žalostno in obupujejo nad svetom. Osebno nisem tako črnogled. Zato še verjamem v kulturne iniciative. Zlasti pa še v Trstu, kjer je samo na kulturnem področju možen dialog z najrazličnejšimi ljudmi. Kultura namreč pomeni poštenost, nesebičnost in strpnost. Brez poštenosti, nesebičnosti in strpnosti pa je sleherno družbeno življenje nemogoče. V tem so si sicer vsi edini, vendar se večina žal ne ravna po svojem prepričanju, temveč po svoji trenutni koristi, pa naj bo ta še tako majhna, in skuša škodovati bližnjemu, kar se le da. Glavna naloga Tokov naj bi zato bila v tem, da zbližuje ljudi v znamenju medsebojnega spoštovanja. To pa ne more biti utopija, če je v ljudeh samo še trohica vere v človeka.

UMRL JE GAETANO SALVEMINI

Ob koncu prejšnjega tedna je umrl v neki vili v Sorrentu, kjer je bival kot gost, ugledni italijanski zgodovinar in svoj čas velik nasprotnik fašističnega režima Gaetano Salvemini.

Rodil se je leta 1873 v Molfetti v Apuliji. Studiral je v Florenci, pozneje pa je predaval zgodovino na univerzah v Messini in Florenci. Pri hudem potresu leta 1908 je izgubil ženo in štiri otroke. Od takrat se je ves posvetil javnim zadevam. Zavzemal se je za večjo moralnost v italijanskem javnem in zlasti političnem življenju. Leta 1925 mu je fašistični režim vzel univerzitetno stolico v Florenci. Podal se je v begunstvo, kjer je ostal do konca druge svetovne vojne. V begunstvu je s spisi nadaljeval boj proti fašizmu.

Napisal je veliko število knjig o zgodovini moderne Italije. Znana je zlasti njegova knjiga »Mussolini diplomatico«.

— o —

V Benetkah so razdelili nagrade

V nedeljo se je končal mednarodni filmski festival v Benetkah. Zadnji dan so predvajali francoski film Lilijska vrata, toda izven konkurence, ker je bil njegov režiser René Clair predsednik festivalskega razsodišča. Drugače bi mu verjetno ne ušla kaka nagrada.

Tako pa so razdelili nagrade takole: prvo nagrado, t. j. »zlatega leva sv. Marka«, so prisodili indijskemu filmu Aparajito (Nepremagani) režiserja Satyajata Raya. To je izredno lep uspeh za indijsko kinematografijo, ki ni nič starejša od jugoslovanske. Rodila se je namreč šele po vojni, to je po proglasitvi indijske neodvisnosti. Drugo nagrado (»srebrnega leva«) je dobil italijanski film Bele noči režiserja Viscontija.

Nagrado za najboljšo moško vlogo je prejel ameriški igralec Anthony Franciosa, nagrado za najboljšo žensko vlogo pa ruska igralka Zidra Rutemberts. Prvi je nastopil v filmu Klobuk poln dežja, druga pa v filmu Malva.

Italijanski filmski časnikarji, Mednarodna zveza filmskih časnikarjev, Mednarodni katoliški filmski urad in še razne druge ustanove so poleg tega podelile še svoje nagrade. Najpomembnejšo od teh, to je nagrado Mednarodne zveze filmskih časnikarjev, je prav tako dobil indijski film Aparajito.

GOSPODARSTVO

TOKAJEC

Pridelek tokajca v Italiji znaša danes okoli 350.000 hl, in sicer približno 200.000 hl v videmski pokrajini, okoli 100.000 v beneški, 15.000 v goriški in prav toliko v pokrajini Treviso. Ostalo odpade na druge dežele. Iz tega razvidimo, da je tokajec razširjen predvsem v severo-vzhodni Italiji, nekaj tisoč hl ga je pa tudi v sosedni Jugoslaviji, predvsem v Brdih, manj v Vipavski dolini. Gojenje tokajca pa se zelo naglo širi, in sicer iz naslednjih vzrokov: trta močno raste, rodi obilno ter daje v rednih letih zelo močno vino. Navadno ima tokajec 12 do 13,5 stopinje alkohola, v izrednih slučajih presega tudi 15, l. 1955 pa je doseglo neko vino na Oslavju pri Gorici celo 17% alkohola. To je gotovo najvišji odstotek alkohola, ki je bil kdaj pri nas dosežen iz naravnega grozdja, ne da bi ga posušili.

Z znanim ogrskim tokajcem nima naš tokajec nobenega sorodstva. Na Ogrskem (ozemlje pravega tokajca je danes razdeljeno na Ogrsko, Češkoslovaško in Romunijo) ne poznajo nobene trte, ki bi se imenovala tokajec, temveč gojijo predvsem trto, ki jo imenujejo furmint, v manjši meri še drugo sorto pod imenom harslevelü. Ime tokajec izvira po mestu Tokai, kjer sta bila v glavnem osredotočena kletarstvo in prodaja tega vina. Navedene sorte trt pa niso podobne našemu tokajcu.

Od kod je torej prišel naš tokajec? To je danes še uganka, ki jo skušajo razjasniti mnogi strokovnjaki, a za sedaj še brez uspeha. Zgoraj smo navedli mesta, kjer se goji skoraj ves naš tokajec. Vse te dežele so še pred 100 leti (do 1866) pripadale avstro-ogrski monarhiji. Umljivo je, da so v okviru te države bile mnoge sorte prenešene iz enega kraja v drugi in preizkušane na novih krajih in zato bi bilo naravno, če bi kdo prenesel trte tudi iz ogrskega Tokaja na naše ozemlje in jih tu širil. Tako bi si najlaže raztolmačili ime tokajec. Toda v okolici Tokaja ne gojijo, kakor smo že rekli, trt, ki bi bile podobne našemu tokajcu. Tako ostane torej izvor našega tokajca uganka.

Doslej tudi ne vemo, od kdaj se pri nas goji tokajec. L. 1879 je ministrstvo za kmetijstvo v Rimu izdalo razpravo »Uve del Friuli«, v kateri pa zamažan iščemo tokajca med mnogimi navedenimi sortami. Prof. Dalmaso trdi, da je v neki listini iz leta 1771 odkril ime tocai, katerega naj bi gojili na Beneškem.

Zgodovina tokajca nam torej za sedaj ni znana, sorta pa je danes natančno ugotovljena in opisana v vseh podrobnostih. Najbolj je podobna sorti sauvignon.

Naši vinogradniki vedo samo to, da se gojenje tokajca izplača tako glede na količino kot dobroto — in seveda tudi ceno. Zato sadijo v zadnjih letih skoraj izključno to trto.

REKORDNA ŽETEV V JUGOSLAVIJI

Po uradnih podatkih presega letošnja žetev pšenice v Jugoslaviji nad 30 milijonov stotov, kar predstavlja rekord za povojno dobo. Kljub temu krije pridelek komaj 3/4 potrebe in zato bo potrebno uvoziti še 10 milijonov stotov pšenice. Tudi koroza zelo dobro kaže.

Jugoslavija šteje 17 milijonov ljudi, potreba po pšenici pa znaša 40 milijonov stotov. Če odbijemo 5 milijonov stotov za seme, ostane še vedno 35 milijonov ali približno 200 kg na osebo, kar je v primeri z drugimi, posebno zapadnoevropskimi državami zelo mnogo. Iz tega sledi, da Jugoslovan porabi mnogo kruha. Na ta pojav naltimo v tistih državah, kjer je življenjska raven nizka.

JABOLKA V ZAPADNI EVROPI

Ljudje uživajo vedno več sadja, zato pa se sadjarstvo tudi vedno bolj razvija in izpopolnjuje. Po zadnji vojni je zavzelo posebno velik razmah, kar je razvidno iz naslednjih števil, od katerih prva kaže pridelek v letu 1938, druga v l. 1956 — v 1000 stotih — in tretja razmerje v odstotkih, pri čemer je l. 1938 vzeto za podlago 100.

Nemčija	8.430	15.000	178
Italija	2.560	12.090	456
Anglija	2.280	4.070	179
Francija	2.480	4.500	181
Holandska	810	3.100	383
Švica	3.300	2.430	74
Belgija	1.420	2.000	141
Danska	670	2.000	299
Švedska	1.040	2.700	260
Norveška	230	640	278
Avstrija	1.520	2.630	173

Zgornje številke kažejo, da je pridelovanje jabolk najbolj napredovalo v Italiji, nazadovalo pa je samo v Švici.

GOJENJE SVILOPREJK V RUSIJI

Do lanskega leta sploh nismo vedeli, kolikšen razmah je zavzelo v Rusiji gojenje sviloprejk. Gojili so jih sicer že za carizma, a le v omejenem obsegu: proizvodnja svilodov je bila pičla, daleč pod italijansko. Danes pa znaša ruska proizvodnja svežih svi-

lodov letno nad 25.000 ton in je trenutno trikrat večja od italijanske, ki je na vsem svetu na 5. mestu. Prvo mesto zavzema Japonska z letno proizvodnjo okoli 100.000 ton, drugo Kitajska s 50.000, tretje Rusija, četrto Indija z 20.000 tonami svežih svilodov.

V Rusiji gojijo sviloprejke predvsem okoli Kavkaza in na Krimu. V zadnjem času jo širijo tudi v drugih republikah, predvsem v Ukrajini. Način gojenja so zelo izpopolnili in uporabljajo najmodernejše pripomočke, tako da so razvojno dobo skrajšali na 21 dni, kar je bilo mogoče doseči z vedno odgovarjajočo toploto in vlago v gojitvenih prostorih. V Rusiji gojijo predvsem japonske zvrsti sviloprejk.

GNOJENJE SADNEMU DREVJU

Dolgoletne izkušnje z različnimi načini gnojenja sadnemu drevju nas uče, da bi morali starim drevesom postaviti gnojilo v globino 40 do 50 cm, najbolje v jarek pod zunanjim robom krone. Mladim drevesom pa damo gnojilo na globino 20 cm. O količini gnojil pa je ugotovljeno, da gre na vsak kvadratni meter po 20 do 30 gramov dušika, ki ga dobimo v 200 gramih apnenega solitra, po 5 do 10 gramov fosfora (= 50 gramov superfosfata), 20 do 30 gramov kalija (50 do 75 gramov kalijeve soli) in 1,8 kg hlevskega gnoja.

SICILIJA UKINILA UŽITNINO

NA VINO

Avtonomna dežela Sicilija, ki ima svoj parlament in deloma samostojno zakonodajno pravico, je ukinila užitnino na vino. S tem se bo vino v gostinskih obratih nekoliko pocenilo in upajo, da se bo potrošnja dvignila.

Ko bodo naši kraji — Trst, Gorica, Videm in Pordenone — združeni v samostojni deželi, bo deželna vlada lahko izdala sličen ukrep in tako skušala zmanjšati vinsko krizo, ki danes hudo pritiska na naše vinogradnike. To bi moralo biti tem lažje, ker pridelek vina v naših krajih ne krije potrošnje.

Športni pregled

TUDI V ITALIJI SO SE ZACELE BORBE ZA PRVENSTVO

Številni ljubitelji nogometa so v nedeljo z navdušenjem napolnili stadione in tako pozdravili začetek tekem za italijansko državno prvenstvo. Za prvi dan tekem je značilno, da se je igra na vseh igriščih slabo razvijala. Marsikateri favorit je moral položiti orožje ali se zadovoljiti z neodločenim izidom. Med te sodijo Bologna, Inter, Roma, Milan in Sampdoria. Novinca Alessandria in Verona sta pa kar dobro začela. Prva je tesno porazila Fiorentino, druga pa je le po ostri borbi klonila Juventus. Veliki zmagi sta dosegla Napoli in Padova.

Letošnje prvenstvo bo brez dvoma eno najlepših po vojni. Vse enajstoričnice so se resno pripravile, ojačile so svoje vrste in mislijo resno poseči v borbo za častni naslov. Milan se ni bistveno spremenil in se bo moral že v prvih spopadih hudo boriti, če hoče obdržati naslov. Med najboljše ekipe Italije spada letos Bologna. Njen predsednik Dall'Ara je potrošil več milijonov, da si je nabavil prvovrstne igralce, med katerimi se odlikujeta plavalasi Jugoslovan Vukas in Argentinec Maschio. Vukas je bil v nedeljo med najboljšimi na igrišču in vsi časopisi so ga pohvalili. Bologna ne bo razočarala, ker jo vodi večji trener Ljubo Benčić. Tudi Juventus se je močno okrepila. Vodi jo Jugoslovan Bročić in njen napad (Nicolè - Boniperti - Charles - Sivori - Stivanello) je med najmočnejšimi v Italiji. Fiorentini, ki nima Julinha, bo letos slaba predla. Lojcono je nase prevzel težko nalogo, da nadomesti odličnega Brazilca; pomagali mu bodo Montuori, Vir-

gili in Gratton. Med prve ekipe se bo gotovo uvrstila požrtvovalna enajstoričnica Udinese, ki že več let presega vse ljubitelje nogometa. Častno se bodo izkazali Lazio, ki ga vodi Jugoslovan Milovan Cirič, Napoli, Sampdoria in Roma. Veliko uganko predstavlja Inter z mladim napadalcem Angelillom; toda trener Carver ima na razpolago več dobrih igralcev in mu ne bo težko sestaviti močne ekipe. Lani se je Torino rešil le po zaslugi Marjanoviča, letos pa misli že poseči v borbo za naslov. Novo poglavje se začne za Geno, ki si je nabavila precej dobrih igralcev, in za Padova, katere napad se naslanja na Šveda Hamrina. Atalanta, Spal, L. R. Vicenza in Alessandria ter Verona se bodo vneto borile za obstoje v prvi ligi.

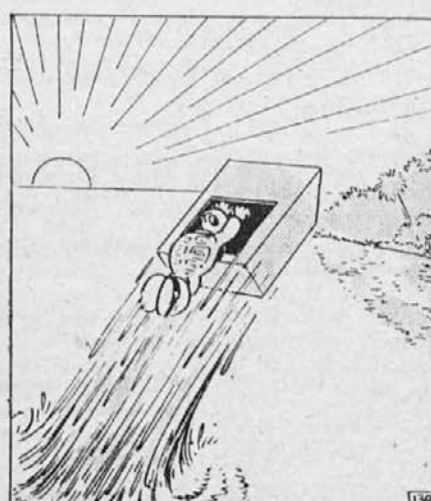
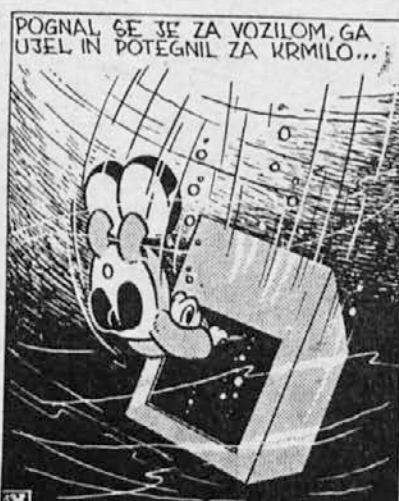
SPORT PO SVETU

Studentske športne igre v Parizu — Po 20 letih se je v Parizu spet zbralo nad 3000 študentov iz 38 držav na tako imenovanih »Igrah mladosti«. Tekmovali so v atletiki, plavanju, waterpolu, košarki, odbojki, sabljanju in tenisu. Jugoslovijo je zastopalo 26 športnikov (11 waterpolistov ter 15 atletov in atletinj). Na tekmah so bili na splošno doseženi zelo dobri izidi, predvsem v lahki atletiki. Tu so seveda imeli glavno vlogo Rusi, toda častno so se izkazali tudi Jugoslovani, ki so osvojili 9 kolajn. Jugoslovani so se uveljavili tudi v waterpolu. V ostalih disciplinah so zmagali Nemci, Italijani, Madžari, Romuni in Bolgari.

Kotalkanje — Italijanski tekmovalci so na svetovnem prvenstvu, ki je bilo v Palermu, bili kar šestkrat uspešni; trikrat v moški in trikrat v ženski konkurenci. Sedmo zmago je zabeležil Francoz Marc.

Avtomobilizem — V nedeljo je bila zadnja dirka za letošnje svetovno prvenstvo F. 1. Zmagal je Anglež Moss na vozilu Vanwall, Fangio pa je že petič osvojil svetovno prvenstvo.

11

Za
našen
a
i
m
l
a
i
š
eČ
u
d
e
ž
n
i
o
t
o
k

3

Živi mrtvec

(Resnična zgodba)

Čudovit notranji pretres se zgodi v človekovi duševnosti, ki je živel dvojno življenje. Kadar zaradi telesnih ali duševnih močenj zaživi novo življenje, pozabi kar nenadoma na prejšnje.

Isto se je pripetilo ta dan tudi Tomu Elesmeru. Tom, ki je bil pravzaprav Charles Mitchell, je nameril korake proti Viktoriji-nemu kolodvoru. Kupil je vozni listek za Leeds. Nekaj časa je premišljal, kako se sploh nahaja v Londonu in kaj tu počenja. Neprijetno se je počutil. Zdelo se mu je, kakor da bi bil večeraj zapustil Leeds. Naslednje jutro je prispel tja. Najel je avtomobil in je izstopil pred glavnim vhodom v strojne tovarne Mitchell. S kratkim, vsakdanjim pozdravom je šel mimo starega vratarja, ki je obstal kot kip. Tom, oziroma zdaj Charles ni niti opazil njegove osuplosti. V veliki vhodni veži se je pogledal v zrcalu. Kar zmedel se je od nenadnega začudenja. Začel je strmeti v lastno podobo. Kakšna oblačila ima na sebi? Obšel ga je strah. »Ali sem zblaznel?« se je

spraševal. »Pa ta kapa na glavi z oznako pristaniškega skladišča? Morda mi jo je kdo poveznil, ko me je avto tam ob Temzi skoraj povozil.«

Pohitel je v svojo pisarno v prvem nadstropju.

»Mamica,« je vzkliknil, »kaj pa počenjaš tu v moji sobi! Mišlj sem, da se nisi še vrnila z letovanja.«

Ošivela, a še vedno mladostna gospa je vznemirjena poskočila. »Charles, si ti?« je vprašala z mrtvim glasom. »Od kod prihajaš?«

»Iz Londona. Sicer pa ne vem, kaj sem tam v resnici iskal.«

Stara gospa je postala blede kot marmor. »Charles,« je rekla previdno, a odločno, »pred štirimi leti si zapustil to mesto in to hišo, prostor pri tej mizi, ne da bi rekel eno besedo. Kje si bil?«

Vsa življenjska tegoba se mu je zdaj prikazovala, a z drugega vidika. Spet ni ničesar vedel. »Štiri leta me ni bilo doma?« je vprašal ubito.

Nekaj časa je premišljal, ali je bil res štiri leta odsoten.

»Nekje sem pač moral biti, mati,« je jecljal.

»Kaj se vendar godi z menoj? Ta štiri leta sem pač živel, nekje stanoval in delal!« Pogledal je svoje roke.

»Predobro se mi bržkone ni moglo goditi,« je menil z bridkim smehljajem. Naenkrat se je preplašil.

TEDENSKI KOLEDARČEK

15. septembra, nedelja: Mar. 7 žalosti
 16. septembra, ponedeljek: Ljudmila
 17. septembra, torek: Lambert
 18. septembra, sredo: Jožef K.
 19. septembra, četrtek: Konstancija
 20. septembra, petek: Evstahij
 21. septembra, sobota: Matej

VALUTA — TUJ DENAR

Dne 11. septembra si dobil oz. dal za:

ameriški dolar	624—629 lir
avstrijski šiling	23,65—24,25 lir
100 dinarjev	88—91 lir
100 francoskih frankov	132—137 lir
funt šterling	1520—1590 lir
nemško marko	146—148 lir
pesos	12—14 lir
švicarski frank	145,50—147 lir
zlato	710—714 lir
napoleon	5000—520 lir

RADIO TRST A

Nedelja, 15. septembra, ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 10.00 Prenos maše iz stolnice sv. Justa; 12.00 Vera in naš čas; 13.30 Glasba po željah; 15.15 Bartok: Divertimento za godala; 16.00 Znane operne arije; 17.00 Slovenski zbori; 18.30 Mladina pred mikrofonom: Otroški vrtec v Repentabru; 19.30 Pestra glasba; 20.30 Rossini: Seviljski brivec, opera v 2 dej.

Ponedeljek, 16. septembra, ob: 12.00 O pravilni prehrani; 12. sestavek; 13.30 Znani operni motivi; 18.00 Schubert: Simfonija št. 6 v C-duru; 18.55 Koncert violinista prof. Karla Sancina; 19.15 Radijska univerza: Kako nastaja dnevnik; 1. sestavek; 21.00 Znanost in tehnika: Kako kemiki iščejo rude; 21.15 Velika dela slavni mojstrov; 19.30 Izbrani listi iz slovenske književnosti: Fran Detela: Trojka; 22.15 Richard Strauss: Don Kihot, simfonična pesnitev.

Torek, 17. septembra, ob: 12.00 Pisani svet: Sao Paolo ali nebotičniki na kavi; 13.30 Glasba po željah; 18.00 Haydn: Koncert za čelo v D-duru; 19.15 Zdravniški vedež; 20.30 Od melodije do melodije; 21.00 Slavko Rebec: »Saturnovi otroci«, drama v 3 dej.; 23.30 Polnočna glasba.

Sreda, 18. septembra, ob: 12.00 O izvoru in negi okrasnih rastlin; 10. sestavek; 13.46 Saint Saens: Havanaise, op. 83; 17.30 Plesna glasba; 18.55 Koncert čelista Gorazda Grafenauerja; 19.15 Ivo Zor: Zgodbe za otroke od osmih do mojih let; 4. povest o pajkovem učencu; 20.30 Slovenska folklorna glasba; 21.00 Obletnica tedna: Matematik Leonhard Euler; 22.00 Iz ital. književnosti in umetnosti: Dr. Janko Jež: Curzio Malaparte in njegovo mesto v ital. književnosti; 22.15 Wagnerjeva glasba v izvedbi Tržaške Filharmonije.

Četrtek, 19. septembra, ob: 12.00 Potovanje po Italiji: Turistični razgledi Maria Adriana Bernonija;

12.55 Igra Avsenikov kvintet; 18.00 Brahms: Dvojni koncert v a-molu; 19.15 Radijska univerza: Evropska kolonialna ekspanzija; 15. sestavek; 19.30 Pestra glasba; 21.00 Dramatizirana zgodba: Duilio Saveri: Kateri od treh? »Madame Tignon, oderuhinja«; 22.00 Nove knjige in izdaje: Ob slovenski izdaji Hoffmannovih pripovedk; 22.15 Chausson: Pesem ljubezni in morja.

Petek, 20. septembra, ob: 11.30 Lahka glasba; 12.00 Zivljenja in usode: maršal Grigorij Žukov; 13.30 Glasba po željah; 18.00 Grieg: Koncert v a-molu, op. 16; 19.15 Zena in dom; 20.30 Glasbeni mozaik; 21.00 Priditve in umetnost v Trstu; 21.15 Velika dela slavni mojstrov; 22.00 Večerni pogovori Francesca Carreluttija; 22.41 Orkester Zacharias.

Sobota, 31. septembra, ob: 12.00 Po tržaški okoličici: Iz Sosljana v Devin in na Grmado; 21.10 Za vsakogar nekaj; 13.50 Lepe operne arije; 14.45 Respighi: Antične arije in plesi; 16.00 Radijska univerza: Psihologija živali; 9. sestavek; 16.35 Kavarniški koncert orkestra Pacchiori; 18.00 Bruch: Koncert št. 1 za violino; 18.30 Oddaja za najmlajše: Aleksander Marodič: Izgubljeni na morju; »Vrnitev in obračun«; 19.30 Pestra glasba; 21.00 Teden v Italiji; 21.10 V svetu jazza; 22.00 Mendelssohn: Simfonija št. 3 v a-molu; 23.30 Nočni ples.

VPRAŠANJA IN ODGOVORI

Vprašanje št. 398: Delam umetni hlevski gnoj iz stelje in puste trave-sena, ki ju stlačim v gnojnično jamo. Katero umetno gnojilo bi bilo primerno, da ga primešam in koliko?

Odgovor: V ta namen je dobro vsako gnojilo kakor tudi pepel in smeti. Nekatera gnojila so seveda primernejša, druga manj. Če pa bi hoteli pomešati različna umetna gnojila, morate paziti, ker se nekatera ne združujejo v spojine, zaradi česar nimajo nobenega učinka. Zato bo najbolje, da se držite enega izmed naslednjih treh navodil: 1. Vrh slame, oziroma stelje lahko raztrosite sestavljena gnojila, kot so PKN, nitrofosca itd. ter potrosite na 100 kg stlačene stelje ali trave po 1 kg tega gnojila. 2. Vsak kg teh sestavljenih gnojil lahko nadomestite z 1/4 kg žveplenokislega amoniaka (solfato ammonico), 1 kg superfosfata (perfosfata) in 1/2 kg kalijeve soli (sale potassico). 3. Stlačeno steljo in travo lahko potrosite z apnenim dušikom (calcioocianamide, črni prah), in sicer s 1/2 kg na vsakih 100 kg stelje. Če imate mnogo tako pripravljenega gnoja, lahko v prvih dveh primerih gnojite samo s tem, v tretjem primeru pa je potrebno raztrositi na vsakih 100 kv. m njive še 4 kg superfosfata in 2 kg kalijeve soli.

SLOVENSKO NARODNO GLEDALIŠČE V TRSTU

Predstave na občinskem nogometnem igrišču v Boljuncu:

V soboto, 14. t. m., ob 20.30: Rade Pregarc SAGRA; v nedeljo, 15. t. m., ob 20.30: J. Patrick VROČA KRI; v torek, 17. t. m., ob 20.30: Branislav Nušič: ZALUJOČI OSTALI

V ponedeljek, 16. t. m., ob 20.30 v kino dvorani v Skednju — Branislav Nušič ZALUJOČI OSTALI

ŽENSKI KOTIČEK**V NEKAJ MINUTAH SE ODPOCIJES**

Marsikdaj se ti zgodi, da moraš povabiti odločiti, ker si preveč utrujena. Utrujenost pa lahko v nekaj minutah premagaš, in sicer takole:

Najprej leži za 10 minut v zatemnjeno sobo in utrujene noge položi tako, da bodo višje kot glava. Moraš se popolnoma sprostiti in na ničesar misliti. Poskusi nato drgniti tilnik, ker so tu živčni konopci, ki povzročajo glavobol. Če ti preostaja še nekaj časa, pripravi si obkladke (brisačo namoči v kamilični čaj) za na obraz in vrat in se nato umij z mrzlo vodo.

DROBNI NASVETI

— Sadne madeže odstranimo z belega perila tako, da ga najprej namočimo v mleku in nato še v salmiaku.

— Če ne porabiš celé kumare, pomoči odrezano ploskev v moko. Kumara ne bo tako hitro ovela.

— Zelenjavo hranimo na hladnem in temnem prostoru. Operemo pa jo še nerazrezano in zelo hitro, da ohranimo v njej vitamin C.

— Čebulovi olupki so zelo dobro čistilo za medeninate, cinaste in aluminijaste predmete.

Naš recept:

Ribji golaž: Potrebujemo: 1 kg raznovrstnih rib, sol, 1/2 dcl olja, čebulo, žlico moke, kruhove drobtine, peteršilj, česen, 2 žlici paradižnikove mezge, majaron, 1/2 kozarca vina in limonin sok.

Očiščene in narezane ribe osolimo, povaljamo v moki, opečemo v olju in postavimo na krožnik. V istem olju prepražimo 3 dkg sesekljane čebule, žlico moke, pridamo strt česen, sesekljan peteršilj, zalijemo in pokrito kuhamo 25 minut. Na koncu dodamo še paradižnik, opečene ribe, majaron in kuhamo 15 minut; nato prilijemo vino in limonin sok.

Ribja rižota: Potrebujemo: 3/4 kg raznovrstnih rib, sol, pol dcl olja, čebulo, peteršilj, česen, 55 dkg riža in 2 žlici paradižnikove mezge.

Očiščene in osoljene ribe opečemo v olju, nato jih preložimo v kozico s toplo vodo, da se dalje kuhajo. V istem olju nato svetlo zarumenimo čebulo, pridamo prebran in s prtičem zbrisan riž ter ga pražimo toliko časa, da postane steklene barve. Pridamo še sesekljanega peteršilja, česena, paradižnikovo mezo, dobro pomešamo, zalijemo s precejeno ribjo juho, pokrijemo in pustimo, da se riž primerno zmeha. Ribe pretlačimo, jih dodamo rižoti in posipujemo z naribanim sirom.

Ribja pašteta: Potrebujemo: 30 dkg rib, 10 dkg masla, limonin sok, sol in poper.

Očiščene ribe opečemo v olju in jih pretlačimo. Posebej vmešamo maslo, osolimo, pokapamo z limoninim sokom, popoprano ter pridamo pretlačeno ribje meso. Vse mešamo toliko časa, da postane pašteta gladka in jo nato postavimo na hladno, da se strdi.

Izdaja Konzorcij Novega lista

Odgovorni urednik Drago Legiša

Tiska tiskarna »Graphis« - Trst, ul. Sv. Frančiška 20
 Telefon 29-477

»Saj imam celo družino!« je vzkliknil, ko je ugledal prstan na roki.

»Že tri leta sem poročen in moja žena se imenuje Marija,« je govoril kot sam s sabo, ko je prebral datum in ime, vrezano v prstan. Neusmiljeno je začel ječati in naslonil glavo v dlani.

»Poročen sem in ne vem nič,« je stokal. »Že tri leta imam ženo. Morda tudi otroke, ki pričakujejo očeta.« Gospa Mitchell je bila močno ganjena, toda bila je pristna mati. »Bolan si, sin moj,« je dejala resno.

Charles Mitchell se je brez odpora vdal in se je pustil odpeljati v zasebno kliniko slovitega psihiatra. Njegova mati je skušala s pomočjo zasebnega detektiva odkriti tajnost sinovega življenja v zadnjih štirih letih.

Njegovo ženo so kmalu našli, ker so bili listi objavili novico, da je skrivnostno izginil skladiščnik Elesmere. Sklepali so, da je med izginotjem Elesmera in med oživetjem Mitchella neka zveza. Gospa Mitchell se je nekega dne odločila. Odpotovala je z letalom v London in je še isti dan stala pred neznano snaho. Gospo je prevzela milina Marije, čeprav ji je bilo nekam čudno pri srcu, ko je ugotovila, da je njen sin poročen s hčerko nekega pristaniškega krčmarja. Toda zmagali sta materinski čut in zdravi razmislek.

Stala je nasproti ženi, ki je pomagala njegovemu sinu. Poročila se je z njim, ko je kot potepuh hodil po mestu ter so ga imeli za — zločincea.

Marija je junaško prenesla obvestilo, da se mož ne spominja več ne nje ne svojih otrok. »Vedno sem se tega bala,« je tiho vzdihnila. »Saj ko je bil Tom Elesmere, ni pa ničesar vedel o svojem prejšnjem življenju. Ničesar mu ne povejte ne o meni ne o otrocih,« je žalostna zaprosila. »Dnevi s Tomom so bili najveselejši v mojem življenju. Charles pa zame ne pomeni nič, nimam pravice do njega.« Solze so zdrknile po lepem obrazu.

Gospa Mitchell je vsa presunjena poslušala. Čez hip pa se je predramila in odločno rekla: »Zdaj, ko sem vas spoznala, razumem, da se je moj sin zaljubil v vas. Tudi meni je tako prav. S skupnimi močmi ga bova rešili.«

Skupno sta se obrnili do profesorja Harrisona, znamenitega psihiatra, da bi ozdravil Charlesovo dvojno osebnost. Po nekaj poskusih z moderno hipnozo se je Charles začel spominjati tudi v podrobnostih svojega preteklega življenja in svoje družine. Brž ko se je prebudil iz umetne omotice, je spet vse pozabil.

(Dalje)